

Wetsanalyse 1.0.0

Voor een werkbare uitvoering van wetgeving met ICT

MinBZK Informatiemodel

Vastgestelde versie 18 april 2024

Deze versie:

<https://regels.overheid.nl/publicaties/wetsanalyse/v1.0.0>

Laatst gepubliceerde versie:

<https://regels.overheid.nl/publicaties/wetsanalyse>

Laatste werkversie:

<https://minbzk.github.io/wetsanalyse/>

Redacteurs:

[Mariette Lokin](#) (Hooghiemstra & Partners)

[Steven Gort](#) (ICTU)

Auteurs:

[Anouschka Ausems](#)

[John Bulles](#)

[Mariette Lokin](#)

Doe mee:

[GitHub MinBZK/wetsanalyse](#)

[Dien een melding in](#)

[Revisiehistorie](#)

[Pull requests](#)

Dit document is ook beschikbaar in dit niet-normatieve formaat: [pdf](#)

Dit document valt onder de volgende licentie:

[Creative Commons 0 Public Domain Dedication](#)

Samenvatting

Deze **Wetsanalyse specificatie** beschrijft het juridisch analyseschema dat gebruikt wordt bij Wetsanalyse en waarin verschillende juridische elementen die in wetgeving voorkomen in samenhang gerangschikt zijn. Deze elementen vormen de klassen die bij Wetsanalyse aan formuleringen in de wetgeving worden toegekend. Het indelen van formuleringen in juridische klassen biedt ondersteuning bij het expliciet maken van de betekenis van die formuleringen.

NOOT: Boek

Het juridisch analyse schema dat onderwerp is van deze specificatie komt uit het boek Wetsanalyse, Voor een werkbare uitvoering van wetgeving met ICT, van de auteur(s): Anouschka Ausems, John Bulles en Mariette Lokin.

[Dit boek](#) wordt uitgeven door Boom uitgevers Den Haag.

Status van dit document

Dit is de definitieve versie van dit document. Wijzigingen naar aanleiding van consultaties zijn doorgevoerd.

Inhoudsopgave

Samenvatting

Status van dit document

1. Inleiding

2. JAS

2.1 Juridisch Analyschema

2.2 Elementen uit het JAS

2.2.1 Rechtssubject

2.2.2 Rechtsobject

2.2.3 Rechtsbetrekking

2.2.4 Rechtsfeit

2.2.5 Voorwaarde

2.2.6 Afleidingsregel

2.2.7 Variabele(waarde)

3. Begrippenkader

3.1 Begrippenlijst

3.2 Taxonomie

4. Conformiteit

5. Lijst met figuren

A.	Index
A.1	Begrippen gedefinieerd door deze specificatie
A.2	Begrippen gedefinieerd door verwijzing
B.	Referenties
B.1	Normatieve referenties
B.2	Informatieve referenties

§ 1. Inleiding

Dit onderdeel is niet normatief.

Een goede vertaling van wetgeving naar de uitvoeringspraktijk vraagt om een aanpak waarbij alle stappen voor het interpreteren, preciseren en nader invullen van wetgeving expliciet en op een gestructureerde manier worden vastgelegd. Dat zorgt ervoor dat de keuzes die worden gemaakt bij het vertalen van wetgeving naar uitvoering helder zijn en dat besluiten die op grond van die keuzes worden gemaakt, uit te leggen en te verantwoorden zijn. Een ander voordeel van zo'n aanpak is dat bij wijziging van de wetgeving gemakkelijker te bepalen is welke aanpassingen nodig zijn in de ICT-systemen. Dat maakt uitvoeringsorganisaties wendbaarder bij de implementatie van wetgeving.

Wetsanalyse is een aanpak die dit ondersteunt; de beschrijving en toepassing ervan staan in dit boek centraal. Het boek bestaat uit twee delen. Het eerste deel behandelt de theorie van Wetsanalyse. Om de context te schetsen wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op de karakteristieken van wetgeving die maken dat (het inrichten van) de uitvoering vaak bewerkelijk is. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de verschillende stappen in de aanpak van Wetsanalyse beschreven.

Hoofdstuk 4 behandelt het juridisch analyseschema dat hét onderwerp is van deze specificatie en dat gebruikt wordt bij Wetsanalyse en waarin verschillende juridische elementen die in wetgeving voorkomen in samenhang gerangschikt zijn. Deze elementen vormen de klassen die bij Wetsanalyse aan formuleringen in de wetgeving worden toegekend. Het indelen van formuleringen in juridische klassen biedt ondersteuning bij het expliciet maken van de betekenis van die formuleringen.

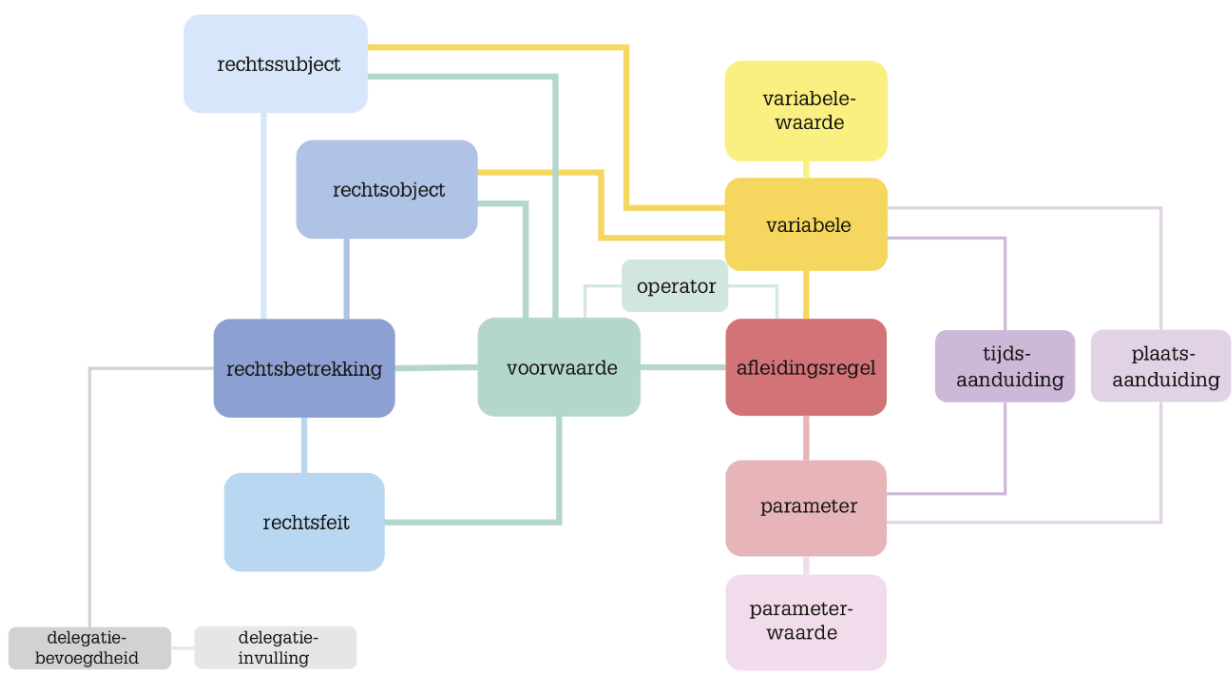
Hoofdstuk 5 gaat in op de multidisciplinaire samenwerking tussen juristen, informatieanalisten en ICT-ontwikkelaars die essentieel is voor een optimaal resultaat van Wetsanalyse. Zij voeren aan de hand van concrete voorbeelden en scenario's steeds samen het gesprek over de uitkomsten van de analyse en de interpretatie die daarbij aan de wetgeving is gegeven. Dit is van groot belang voor de kwaliteit van de analyse en daarmee voor de juistheid van de uiteindelijke uitvoering van de wetgeving.

§ 2. JAS

§ 2.1 Juridisch Analyschema

Het juridische analyseschema bevat de juridische elementen in wetgeving, met nog enige verfijningen daarin. Het werk van de Amerikaanse jurist Wesley Newcomb Hohfeld [[HOHFELD_1](#)] vormt een belangrijke basis voor het analyseschema. Hij beschreef al in het begin van de twintigste eeuw verschillende soorten rechten en plichten, op basis van Amerikaanse jurisprudentie [[HOHFELD_2](#)].

Vanaf 2012 heeft het samenwerkingsverband de Blauwe Kamer op basis van het werk van Hohfeld een referentiemodel voor wetgeving ontwikkeld [[BLKAMER](#)]. Dit referentiemodel is op zijn beurt weer de basis geweest voor het hier gespecificeerde juridische analyseschema.

[Figuur 1](#) Juridisch Analyschema

In bovenstaande figuur zien we de verschillende klassen van het juridische analyse schema terugkomen als gekleurde blokjes. De gebruikte kleuren passen we toe in de voorbeelden van classificaties. Verder staan tussen de blokjes lijnen. Deze lijnen geven aan dat tussen twee blokjes een of meer relaties bestaan. We hebben vanuit het oogpunt van overzichtelijkheid niet alle lijnen weergegeven.

§ 2.2 Elementen uit het JAS

In onderstaande tabel zijn de omschrijvingen van alle elementen uit het juridisch analyseschema opgenomen.

1. Rechtssubject	Drager van rechten en plichten. Natuurlijke persoon of rechtspersoon. Partij in een rechtsbetrekking of bij een rechtsfeit.
2. Rechtsobject	Voorwerp van een rechtsbetrekking of rechtsfeit met een fysieke of een niet-fysieke verschijningsvorm.
3. Rechtsbetrekking	Juridische relatie tussen twee rechtssubjecten waarvan het ene rechtssubject rechthebbend en het andere rechtssubject plichthebbend is.
4. Rechtsfeit	Handeling of gebeurtenis die, of tijdsverloop dat een wijziging in de juridische toestand teweegbrengt. Aan een rechtsfeit zijn rechtsgevolgen verbonden die een rechtsbetrekking kunnen creëren, wijzigen of beëindigen.
5. Voorwaarde	Conditie bij een rechtssubject, rechtsobject, rechtsbetrekking, rechtsfeit of afleidingsregel. Bepaalt aan welke eisen voldaan moet worden.
6. Afleidingsregel	Regel die op basis van bestaande feiten of waarden nieuwe feiten of waarden creëert.
7. Variabele	Beschrijving van een waarde die per rechtssubject, rechtsobject, rechtsbetrekking of rechtsfeit kan verschillen.
8. Variabelewaarde	Concrete waarde die een bepaalde variabele kan hebben.
9. Parameter	Beschrijving van een waarde die over een (bepaalde of onbepaalde) periode gelijk is voor alle rechtssubjecten, rechtsobjecten, rechtsbetrekkingen en rechtsfeiten.
10. Parameterwaarde	Concrete waarde die een parameter over een periode kan hebben.
11. Operator	Formulering die duidt op een rekenkundige bewerking, een samengestelde voorwaarde, een gelijkstelling of een vergelijking.
12. Tijdsaanduiding	Aanduiding van een tijdstip of tijdvak.
13. Plaatsaanduiding	Aanduiding van een plaats of gebied.
14. Delegatiebevoegdheid	Bevoegdheid om in lagere regelgeving (nadere) regels te stellen.
15. Delegatie-invulling	Gedelegeerde regeling waarin (nadere) regels zijn gesteld.
16. Brondefinitie	In de wetgeving opgenomen definitie.

Figuur 2 Tabel juridisch analyseschema

Om een klasse te kunnen herkennen in een wettekst helpt het om gebruik te maken van een of meer vragen die vergelijkbaar zijn met de vragen die gesteld worden bij zinsontleding in de grammatica. Deze vragen benoemen we per klasse en we besteden ook aandacht aan de uitdrukkingwijze in de wetgeving.

§ 2.2.1 Rechtssubject

voorkeursterm	<i>Rechtssubject</i>
Omschrijving klass	Een rechtssubject is de drager van rechten en plichten. Het is een partij in een rechtsbetrekking.
vraag	Vragen voor het vinden van een rechts subject kunnen zijn: Wie heeft het recht? Wie heeft de plicht? Van wie is een rechtsobject? Bij wie hoort een waarde?
uitdrukkingwijze	Een rechts subject is te herkennen aan een zelfstandig naamwoord waarmee een persoon of andere entiteit wordt beschreven, of aan een persoonlijk voornaamwoord zoals 'hij', 'zij' en soms ook 'het'. Maar ook een onbepaald of betrekkelijk voornaamwoord kan wijzen op een rechts subject, bijvoorbeeld 'iemand', 'een ieder' of 'degene'.

§ 2.2.2 Rechtsobject

voorkeursterm	<i>Rechtsobject</i>
Omschrijving klass	Een rechtsobject is het voorwerp van een rechtsbetrekking en/of rechtsfeit. Een rechtsobject kan zowel een fysieke (bijvoorbeeld een personenauto of een huis) als een niet-fysieke verschijningsvorm (bijvoorbeeld medische zorg) hebben.
vraag	Vragen voor het vinden van een rechtsobject kunnen zijn: Wat is het voorwerp van een recht of plicht? Waar is het rechts subject eigenaar of houder van? Waar heeft een waarde betrekking op? Waarover is iets verschuldigd?
uitdrukkingwijze	Een rechtsobject is te herkennen aan een zelfstandig naamwoord waarmee het voorwerp van een recht of plicht wordt omschreven, bijvoorbeeld een studie, een woning of een dienstbetrekking. Ook een aanwijzend of betrekkelijk voornaamwoord kan wijzen op een rechtsobject, bijvoorbeeld 'dat', 'hetgeen' en 'welk(e)'.

§ 2.2.3 Rechtsbetrekking

voorkeursterm	<i>Rechtsbetrekking</i>
Omschrijving klass	Een rechtsbetrekking is een juridische relatie tussen twee rechts subjecten en beschrijft een specifieke juridische toestand tussen deze rechts subjecten. Een van deze rechts subjecten heeft een plicht en de ander het bijbehorend recht. De algemene juridische toestand van een rechts subject is de verzameling van alle specifieke rechtsbetrekkingen waarin dit rechts subject als rechthebbende of plichthebbende partij optreedt.
vraag	Vragen voor het vinden van een rechtsbetrekking kunnen zijn: Hoe verhouden twee rechts subjecten zich tot elkaar? Welke relatie(s) hebben twee rechts subjecten met elkaar?
uitdrukkingswijze	<p>Een rechtsbetrekking is te herkennen aan een of meer werkwoorden. Bijvoorbeeld in de vorm van een combinatie van een hoofdwerkwoord met een hulpwerkwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bij een recht: ‘kan verzoeken’ of ‘mag wijzigen’; • bij een plicht: ‘stelt vast’, ‘mag niet inhalen’, ‘is verplicht informatie te verstrekken’, ‘moet informeren’ of ‘dient te voldoen’. <p>Daarnaast is een rechtsbetrekking bijvoorbeeld te herkennen aan een samengesteld werkwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bij een recht: ‘heeft recht op’ of ‘heeft aanspraak op’; • bij een plicht: ‘heeft de plicht om’ of ‘draagt de last om’.

§ 2.2.4 Rechtsfeit

voorkeursterm	<i>Rechtsfeit</i>
Omschrijving klass	Een rechtsfeit is een handeling of gebeurtenis die, of tijdsverloop dat een wijziging in de juridische toestand teweegbrengt. Aan een rechtsfeit zijn dus rechtsgevolgen verbonden die een rechtsbetrekking creëren, wijzigen of beëindigen.
vraag	Een vraag voor het vinden van een rechtsfeit kan zijn: Wat is de gebeurtenis of handeling die, of het tijdsverloop dat gevolgen heeft voor de rechtsbetrekking?
uitdrukkingswijze	Een rechtsfeit is te herkennen aan een actieve werkwoordsvorm, al dan niet in combinatie met een zelfstandig naamwoord, zoals ‘indienen van

een bezwaarschrift', 'toekennen van een subsidie', 'horen van belanghebbende' of 'kenbaar maken van elektronische bereikbaarheid'.

§ 2.2.5 Voorwaarde

voorkeursterm	<i>Voorwaarde</i>
Omschrijving klass	Een voorwaarde is een conditie die beschrijft aan welke omstandigheid voldaan moet zijn voor het intreden van een rechtsgevolg. Een voorwaarde kan ook betrekking hebben op een rechts subject of op een waarde die bij een rechtsobject of bij een afleidingsregel hoort. Een voorwaarde bevat vaste elementen, die in de logica operanden en operatoren worden genoemd. Operanden kunnen rechts subjecten of rechtsobjecten, eigenschappen van rechts subjecten of rechtsobjecten, berekeningen of waarden zijn. Een operator is de beschrijving van een vergelijking die in de voorwaarde voorkomt, zoals 'groter dan', 'kleiner dan' en 'gelijk aan'.
vraag	Vragen voor het vinden van een voorwaarde kunnen zijn: Welke eisen worden gesteld aan een rechts subject, een rechtsobject, een rechtsbetrekking of een rechtsfeit? Onder welke omstandigheden geldt een waarde bij een rechtsobject?
uitdrukkingswijze	Een voorwaarde is te herkennen aan een voorwaardelijke bijzin, in de meeste gevallen ingeleid door een voegwoord zoals 'indien', 'als', 'tenzij', 'mits' of een combinatie van woorden, zoals 'met dien verstande dat' of 'met uitzondering van'. Ook kan een voorwaarde afgeleid worden uit een bijwoord bij een werkwoord, zoals 'schriftelijk' of 'elektronisch'. Voorwaarden kunnen enkelvoudig of samengesteld zijn. Een samengestelde voorwaarde bestaat uit verschillende eisen die alle vervuld moeten zijn (cumulatief) of waarvan er één vervuld moet zijn (alternatief).

§ 2.2.6 Afleidingsregel

voorkeursterm	<i>Afleidingsregel</i>
Omschrijving klass	Een afleidingsregel is een regel die nieuwe feiten of waarden creëert met behulp van bestaande feiten of waarden. Te denken valt aan regels die bepalen of een recht bestaat (een beslisregel), of die de hoogte en duur van een recht bepalen (een rekenregel). De variabele die vastgesteld wordt door de afleidingsregels, noemen we uitvoervariabele. Bij een

	<p>rekenregel is dit de uitkomst van de rekensom. De variabelen die gebruikt worden voor de vaststelling, noemen we invoervariabelen. In geval van een rekenregel zijn dit in feite de getallen waarmee wordt gerekend. Als sprake is van vaste getallen of waarden in een afleidingsregel die over een periode gelijk zijn voor alle rechts subjecten en rechtsobjecten, noemen we deze parameters.</p> <p>Afleidingsregels worden ook gebruikt om te bepalen of een rechts subject of rechtsobject tot een bepaalde doelgroep behoort; het gaat dan om het afleiden van specialisaties van rechts subjecten en rechtsobjecten op basis van bepaalde kenmerken.</p>
vraag	Vragen voor het vinden van een afleidingsregel kunnen zijn: Hoe wordt een variabele berekend of afgeleid? Hoe wordt een specifiek rechts subject of rechtsobject bepaald?
uitdrukkingwijze	Een afleidingsregel is te herkennen aan woorden die duiden op een berekening of afleiding, zoals ‘is (...) verminderd met’, ‘bedraagt (...) vermeerderd met’, ‘wordt gesteld op’ of ‘is het gezamenlijke bedrag van’, maar ook eenvoudigweg ‘en’.

§ 2.2.7 Variabele(waarde)

voorkeursterm	<i>Variabele</i> en <i>Variabelewaarde</i>
Omschrijving klass	<p>Een <i>variabele</i> is een kenmerk van een rechts subject, rechtsobject, rechtsbetrekking of rechtsfeit dat voor verschillende instanties daarvan (dus voor specifieke personen, zaken, relaties, handelingen of gebeurtenissen in de werkelijkheid) een andere waarde kan hebben. Een <i>variabelewaarde</i> geeft de waarde aan die een bepaalde variabele kan hebben. De wijze waarop een variabelewaarde is omschreven in wetgeving kan een beperking in de mogelijke waarden voor een variabele inhouden, of een voorwaarde aan een variabele stellen. Variabele en variabelewaarde zijn verschillende klassen, maar vanwege de nauwe samenhang beschouwen we ze hier tezamen.</p>
vraag	<p>Vragen voor het vinden van een variabele kunnen zijn: Wat zijn de specifieke kenmerken van een rechtsobject, rechts subject, rechtsbetrekking of rechtsfeit? Welke eigenschappen worden genoemd? Welke waarde heeft een rechtsobject? Hoe lang of hoe hoog is een rechtsobject? Een variabelewaarde kan worden gedetecteerd met vragen als: Welk bedrag, welke duur of welke hoogte hoort bij deze variabele?</p>
uitdrukkingwijze	De volgende varianten van een variabele met variabelewaarde kunnen we in elk geval herkennen in de wetgeving.

Een getal of datum:

Soms bevat de wetgeving termen die een omvang, duur of andere grootte tot uitdrukking brengen, zoals een bedrag, een datum of een aantal dagen. Dan is een variabelewaarde te herkennen aan een concreet bedrag, een concrete datum, een concrete tijdsduur of een andere numerieke waarde.

Een tekst:

Een variabele kan een variabelewaarde hebben die bestaat uit een tekst. Een voorbeeld van zo'n variabele is 'naam van een werkgever'.

Een enumeratiewaarde:

Soms bevat de wetgeving een limitatieve opsomming van de mogelijke waarden van een variabele. Deze limitatieve opsomming van variabelewaarden wordt in de logica geduid met de term enumeratiewaarde. Enumeratiewaarden kunnen bijvoorbeeld in getallen of in tekst worden uitgedrukt.

Een booleaanse waarde:

Een bijzondere enumeratiewaarde in tekst is een booleaanse waarde. Deze heeft slechts twee mogelijke waarden, te weten 'ja' (waar) of 'nee' (onwaar). Hiermee kunnen we uitdrukken of een bepaald kenmerk van een rechts subject, rechtsobject, rechtsbetrekking of rechtsfeit van toepassing of aanwezig is. Een voorbeeld van zo'n variabele is 'geregistreerd in het donorregister'. De variabelewaarden zijn hier 'ja' of 'nee'.

§ 3. Begrippenkader

§ 3.1 Begrippenlijst

In bijlage A worden alle in deze standaard gedefinieerde begrippen gerepresenteerd in een alfabetische begrippenlijst in de vorm van een index.

§ 3.2 Taxonomie

Het is ook mogelijk een taxonomie van deze begrippen te maken. In [*NL-SBB - Standaard voor het beschrijven van begrippen*](#) is beschreven dat we het hebben over begrippen en een begrippenkader. Deze kunnen dus worden gezien als topbegrippen in het begrippenkader van deze standaard. Ook wordt aangegeven dat de bron belangrijk is en dat collecties (van begrippen) handig kunnen zijn. De topbegrippen zijn dan:

- [rechtssubject](#)
- [rechtsobject](#)
- [rechtsbetrekking](#)
- [rechtsfeit](#)

Dezen kunnen we in een taxonomie opnemen. In een lijst ziet die er als volgt uit:

To do.

§ 4. Conformiteit

Naast onderdelen die als niet normatief gemarkeerd zijn, zijn ook alle diagrammen, voorbeelden, en noten in dit document niet normatief. Verder is alles in dit document normatief.

§ 5. Lijst met figuren

[Figuur 1 Juridisch Analyseschema](#)

[Figuur 2 Tabel juridisch analyseschema](#)

§ A. Index

§ A.1 Begrippen gedefinieerd door deze specificatie

Afleidingsregel §2.2.6

Rechtsbetrekking §2.2.3

Rechtsfeit §2.2.4

Rechtsobject §2.2.2

Rechtssubject §2.2.1

Variabele §2.2.7

Variabelewaarde §2.2.7

Voorwaarde §2.2.5

§ A.2 Begrippen gedefinieerd door verwijzing

§ B. Referenties

§ B.1 Normatieve referenties

[NLSBB]

NL-SBB - Standaard voor het beschrijven van begrippen. Geonovum Standaard - versie ter vaststelling.. 16 april 2024. URL: <https://docs.geostandaarden.nl/nl-sbb/nl-sbb/>

§ B.2 Informatieve referenties

[BLKAMER]

Een kapstok voor herleidbare wet- en regelgeving voor dienstverlening. Harrie van Houtum (Business KnowHow Services) et al. URL: <https://wendbarewetsuitvoering.pleio.nl/attachment/1dddbb91-8f6b-4bca-9b4f-5e3d4a19efef>

[HOHFELD_1]

Some Fundamental Conceptions as Applied in Judicial Reasoning. Yale Law Journal (23) 1913, afl. 1, p. 16-59. URL:

https://openyls.law.yale.edu/bitstream/handle/20.500.13051/11079/05_23YaleLJ16_1913_1914_.pdf?sequence=2

[HOHFELD_2]

Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning. Yale Law Journal (26)

1917, afl. 8, p. 710-770. URL:

https://openyls.law.yale.edu/bitstream/handle/20.500.13051/3864/Fundamental_Legal_Conceptions_as_Applied_in_Judicial_Reasoning.pdf?sequence=2

